

Učiteljski tovariš

Stanovsko politično glasilo J. U. U. — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani

Mesečna priloga »Prosveta«

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Frančiškanska ulica 6/1. Rokopisov ne vračamo. Nefrankiranih pism ne sprejemamo. Izhaja vsak četrtak. Naročnina letna 60 Din za inozemstvo 80 Din. Člani sekcije J. U. U. plačajo list s članarino. Oglasi po ceniku in dogovoru, davek posebe. Polt. šek. rač. 11.153. Telefon 3112

Borba za naše stanovske pravice

Velika večina jugoslovanskega učiteljstva je prečeta prave stanovske zavesti; izrazit čut za stanovsko čast, čut za vrednost in pomen lastnega dela in jasna zavest, da so uspehi celokupnega stanu mogoči edino v povezanosti vsega članstva v enotni stanovski organizaciji, to so temelji, ki nudijo največjo gotovost za uspeh naše borbe. Naša učiteljska organizacija ima v svojih pravilih poleg mnogih drugih točk smotro tudi to, da vzgaja pri svojem članstvu stanovsko zavest in da štiti pravice in interese svojega članstva. Ti dve točki spadata k najmočnejšim argumentom, ki družijo učiteljstvo v njegovi stanovski organizaciji.

Ni bil zgolj slučaj, da se je jugoslovansko učiteljstvo v osvobodni domovini prvo združilo v enotno stanovsko organizacijo. Takratni naši voditelji so se dobro zavedali, da je mogoča uspešna borba za interese in pravice šole, prosvete in učiteljskega stanu le tedaj, če je ves stan složen in združen v enotni stanovski organizaciji, ki ima jasno in točno zastartane smernice. In dokler tega ne dosežemo, moramo neprestano poudarjati načelo: Kdor učitelj, ta član stanovske organizacije.

Od prvega dne svojega obstoja se je moralo boriti učiteljsko združenje za moralne in materialne pravice šole in učiteljskega stanu. Mnogo lepih uspehov beleži naše združenje, in prav ti uspehi tvorijo pobudo za nove borbe, kadar se pokaže potreba zanje. Ugotoviti je treba, da prav noben uspeh ni trajnega značaja in prav učiteljski stan je mogel na svoji lastni koži že neštokrat ugotoviti, da so vsi uspehi le prehodni. Ogorčena in težka je bila borba za prvi uradniški zakon. Leta 1923. smo ga dobili in bili smo vsaj v materialnem pogledu precej zadovoljni. Toda leto za letom so nam šklopali finančni zakoni pridobljene pravice. Enako je s šolskim zakonom iz leta 1929. in z uradniškim zakonom iz leta 1931. Zadnja leta smo bili še prav posebno težko prizadeti. V spomenici, ki jo je oddal izvršni odbor g. prosvetnemu ministru, so očitane vse težke izgube, ki jih je utrpel naš stan, in prav te izgube so okrepile našo borbo, ki bo trajala vse dotlej, dokler ne bo ugodeno vsem našim zahtevam.

Borba jugoslovanskega učiteljstva za lastne stanovske pravice se je koncentrirala v kolektivni borbi učiteljskega združenja kot legalnega predstavnika vsega stanu. Ta borba je bila včasih očitnejša, včasih prikritijša, toda do popolnih uspehov je dovela le tedaj, ko je bila javna in smo mogli povsem odkrito in brez vsakih pridržkov povedati, kaj je Združenje zahtevalo in kakšen odgovor je dobilo na svoje zahteve.

Toda uspehi borbe niso odvisni le od dobre volje merodajnih oblasti, marveč tudi, in to v prvi vrsti, od sodelovanja in prizadevanja vsega članstva. Vzgoja prave stanovske zavesti, ki je za moralni nivo stan neprecenljive vrednosti je v naših vrstah predpogoj za uspešno borbo celokupnega stanu za lastne moralne, pravne in materialne koristi. Le privzgojena prava stanovska zavest, izrazit čut za stanovsko čast in tudi čut za usodo vseh stanovskih tovarišev, le to nam more biti garancija za uspehe.

Bližamo se dnevom, ko bodo zastopniki učiteljstva iz vse države zbrani na svoji državni skupščini. Ti dnevi bi morali pokazati ne samo enotnost stanovske organizacije, marveč tudi višek stanovske zavesti in discipline. Le na ta način bi mogli z odločnim nastopom pokazati jasno na vse svoje glavne zahteve.

Borba za vse pravice učiteljskega stanu prihaja še prav posebno do izraza na letnih skupščinah, bodisi banovinskih ali državnih. Tu najlaže pokažemo na svoje težnje in zahteve, tu pridejo do izraza interesi in želje celokupnega učiteljskega stanu. Le žal, da moram ugotoviti, da so se prav državne skupščine, ki bi morale biti največje in najlepše zrcalo vseh naših borb v korist šole, prosvete in učiteljskega stanu, spremenilo v areno medsebojnih osebnih razračunavanj. Vse časopise v državi je ob priliki teh skupščin pisalo le o burnih prizorih, o raznih očitkih, namigavanjih, o opoziciji itd., a naše zahteve, predvsem zahteve po moralnih in pravnih pravicah so ostale širši javnosti neznane, ker so ostale zastrte s preveliko osebno borbo in drugim nebitvenimi zadevami, ki so vse naše mesta v skupščinskih razpravah, le bistvu naše borbe se ni dalo poudarka, le najvitalnejši skupni interesi celokupnega učiteljskega stanu Jugoslavije so ostali javnosti prikriti. Samo osebna razračunavanja, na državnih skupščinah so ustvarila v javnosti utis, da nima učiteljstvo nikakih posebnih moralnih in materialnih zahtev, katerim naj bi ob tej priliki dajalo poudarka, marveč trati dragoceni čas in energije edino okoli medsebojnih osebnih sporov.

In vendar ni tako!

Naravnost življenjskega pomena za ves učiteljski stan so glavne naše zahteve po stalnosti, pravičnem disciplinskem postopku, ločitvi šolstva od politične uprave, po vrnitvi z raznimi zakonj pridobljenih, a pozneje ukinjenih materialnih pravic. Borba organizacije gre za tem, da doseže uspehe — toda bolje nego kdajkoli in kjerkoli, bi morali te svoje zahteve podčrtati in poudariti prav na državni skupščini. Ne zadostuje, da pridejo samo v resolucijo, marveč bi morala predvsem mirna in stvarna debata biti pravi posredovalec, da bi vsa javnost zvedela, kako zelo smo

upravičeno boriti se za svoje pravice. Poudarka bi morali dati dejstvu, da je sedaj vsa naša borba usmerjena predvsem v to, da se nam povrnejo pravice, ki smo jih že imeli, a smo jih izgubili. Pokazati bo treba na resen položaj šolstva in učiteljskega stanu, katerih razvoj je onemogočen, ako se ne ugodí vsaj najvažnejšim našim zahtevam.

Od letošnje državne skupščine pričakujemo, da bo v prvi vrsti pokazala na naše zahteve, na potrebe šole in učiteljskega stanu, ker le na ta način smemo upati, da bo naša borba uspešna.

—Z

Najnujnejše potrebe učiteljskega stanu

Izvršni in nadzorni odbor JUU pri g. ministru prosvete. —
Obrazložitev učiteljskih potreb in zahtev.

Izvršni in nadzorni odbor JUU sta bila 26. julija t. l. sprejeta pri ministru prosvete g. Dobrovoju Stošoviču. Ob tej priliki je predsednik organizacije tov. Ivan Dimnik očrtal g. ministru sedanjí položaj, težnje in potrebe učiteljstva z naslednjim govorom:

Gospod minister!

Izvršni in nadzorni odbor, kot predstavnik vsega organiziranega učiteljstva Jugoslavije, smatrat za svojo prvo dolžnost, da Vas pozdravi kot svojega vrhovnega načelnika. Ta pozdrav ni samo dolžno spoštovanje napram vrhovnemu načelniku in samo akt navadne kurtiozije, nego vsebuje tudi najlepše želje za uspeh pri delu za napredovanje, kulturni dvig našega naroda in njegovega naraščanja, ki je kot največja vrednost državljana in najlepša nada države prepuščen nam, narodnim učiteljem, da ga dvigamo in izobražujemo.

Razumevajoč Vašo težko in vzvišeno nalogo želimo, kot predstavniki učiteljstva v Jugoslaviji, že pri prvem srečanju z Vami poudariti, da boste v delu in prizadevanju za dobrobit šole, prosvete in narodnega izobraževanja imeli v jugoslovanskem učiteljstvu solidne in navdušene sotrudnike.

Prav tako so naše nade g. minister vezane s hišo, ki ste ji sedaj Vi načelnik in smatramo, da nas bo ta hiša gledala s prijateljskim očesom, razumela naš položaj, našo službo in nalogo in ukrenila vse, kar pripomore, da bo naše delo neovirano, napredno in uspešno. Hočemo biti skromni in zahtevati, da se za nas naredi le toliko, kolikor je zakonito in potrebno, da bo naše delo neovirano in sigurno.

Dovolite gospod minister, da iznesemo v glavnih potezih probleme in vprašanja, ki nas interesirajo ter očrtamo tudi gledanje organiziranega učiteljstva nanje.

VZDRŽEVANJE NARODNIH ŠOL.

Glavna domena našega dela je v prvi vrsti narodna osnovna šola. Ona se nahaja v težkih razmerah. Ekonomska kriza, ki je obšla tudi naš narod, se opaža tudi v šolskem življenju.

Šolska poslopja se ne gradijo, a prirastek otrok se je podvojil. Stare in male šolice morajo sprejemati veliko število otrok.

V prenatrpanih razredih se deca duši in ne nastaja samo vprašanje uspeha, nego tudi zdravja otrok in učiteljstva.

Šolski proračuni vsebujejo le najnujnejše, a se redkokje realizirajo. So primeri, ko se več mesecev ni prejelo niti dinarja, kjer se po nekaj mesecev in celo let ne izplačujejo šolski službi in učiteljske stanarine in kjer učitelji iz svojega žepa kupujejo najnujnejše šolske potrebščine, brez katerih je delo v šoli nemogoče.

Kljub takemu stanju se teoretično gre naprej in se zahteva od osnovne šole, da postane delavna, napredna, sodobna. Za sodobnost osnovne šole so isti pogoji, kot za sodobno kulturno življenje posameznika — materialna podlaga. Osnovna šola, taka kakršna je danes in v kakršnih razmerah se nahaja, pa ne more izpolniti svoje naloge in postaja resna državna briga. Zato bi bila prva in glavna briga, da oblast intervenira in zavaruje šoli minimum materialnih zahtev, da se razredi številčno razbremenijo in, da se začne izvajati zamisel snovanja fonda za zidanje šolskih poslopj.

UČNI NAČRTI IN UČBENIKI.

Naša narodna šola še ni dobila stalnega učnega načrta in programa. Izdelan je in deloma že preizkušen v praksi. Praktiki so stavili resne pripombe z ozirom na naše razmere. Treba ga bo revidirati. Šele po tem naj se objavi razpis za učbenike, a učni načrt in program naj se uvede šele tedaj, ko bodo odobreni učbeniki.

SOLSKA AVTONOMIJA IN SOLSKO NADZORSTVO.

Že pred nekoliko leti je izgubila narodna šola svojo avtonomijo in padla pod direktno upravo in nadzorstvo upravnih oblasti. Moralo so to narekivale razmere, v katerih se je takrat nahajala naša država. A to ni dovedlo do dobrih rezultatov. Sedaj se razmere normalizirajo.

Solsko nadzorstvo je eno najvažnejših šolskih vprašanj. S prestankom šolske avtonomije je vprašanje šolskega nadzora in šolskih nadzornikov prišlo v težko fazo. Na nadzorni položaje so prišli tudi ljudje slabše vrednosti. To predstavlja minus za progres osnovne šole in prosimo, da se loči prosvetna uprava od upravne oblasti in vprašanje šolskega nadzora naj se regulira v tem smislu.

SOLSKO IN IZVENSOLSKO DELO.

Stojimo na stališču, da je glavno učiteljevo delo vezano z osnovno šolo.

Izvensolsko delo ne sme biti v škodo šolskega dela. Učitelji so delali in še delajo izven šole. Ne samo zaradi dolžnosti, nego zaradi idealnih pobud, dasiravno je prav to delo prineslo mnogim namesto priznanja razočaranje. Iz tega razloga je potrebno, da se učiteljevo delo izven šole normira, dovede v sistem in zaščiti pred nezdravim vplivom.

UČITELJSKA ORGANIZACIJA.

ni sama sebi smoter. Želi zbrati vse učitelje v Jugoslaviji v zajednico, zaradi izvedbe idealnih in kulturno prosvetnih smotrov ter da svojo organizirano moč stavi v službo prosvete, naroda in države. Ona krepi svojo notranjost, razvija zavest in solidarnost članstva v te svrhe, jih kulturno in intelektualno dviga in odstranjuje vse zunanje vplive, katerih smer ni v skladu s njenimi smotri. Ona, kot kolektivna moč lojalno sodeluje in pomaga pri vseh kulturno prosvetnih in socialnih naporih države.

Zato smatra, da bo dobro sprejeta in podpirana posebno od strani ministrstva prosvete. Smatra, da so njeno pravilno razvijanje, krepitev, sloga med njenim članstvom, ne samo potrebe in koristi za učiteljstvo, marveč tudi narodne in državne potrebe in da moremo v tem pogledu računati na pomoč ministrstva prosvete.

Organizacija je do sedaj imela vedno svojega predstavnika iz izvršnega odbora v disciplinskem sodišču ministrstva prosvete, a sedaj ga nima. Ona je imela tudi svojega predstavnika v komisiji za učiteljski razpored, pa se nadejamo, da se ji to tudi sedaj ne bo kratilo.

KAJ SMO IZGUBILI.

Z obžalovanjem moramo izjaviti, da je učiteljstvo v poslednjih letih izgubilo najvažnejše pridobljene pravice. Te izgube niso samo osebne izgube učiteljstva, nego so bolj izgube za osnovno šolo.

Učitelji so izgubili svojo stalnost, poročene učiteljice pravico do draginske doklade, pravico na stanarino, ki jim je z zakonom zagotovljena. Stanarino so izgubili tudi oni učitelji, ki so dodeljeni ministrstvu prosvete in banskim upravam. Učitelji bojovniki so izgubili svojo vojna leta in namesto priznanja za svoje patriotsko delo, so zaostali v napredovanju. Učitelji, ki gredo odslužit kadrovske rok, se ne vračajo takoj v službo, a zelo težko v kraj svojega prejšnjega službovanja. Učitelji, ki so prejimali 10% doklado po čl. 7. uradniškega zakona iz l. 1923., so jo izgubili in želijo, da se jim to popravi na podlagi § 62. točka 24. finančnega zakona za l. 1932/33. Upokojenemu učiteljstvu se ustavi takoj prejemki, a pokojnina se jim ne izplačuje po več mesecev in ostajajo na ta način po pol leta brez vsake plače. Učiteljstvu v službi bivših verskih avtonomij, občinskih narodnih šol in nacionalnih šol sv. Cirila in Metoda, ki so služili v teh šolah s posebno nacionalnim značajem, se osporavajo leta službe pre-

VSEBINA:

Borba za naše stanovske pravice.

Najnujnejše potrebe učiteljskega stanu.

Učitelji kontraktualci.

Kongres Jadranske straže.

LISTEK: Iz lepih starih časov.

Splošne vesti. — Naša gospodarska organizacija. — Učiteljska tiskarna. — Inozemsko šolstvo in učiteljstvo.

bite v teh šolah. Nekatera zvanja še danes niso regulirana v smislu § 182. zakona o narodnih šolah in učiteljstvo ne more napredovati. Za napredovanje učiteljstva v V. skupini obstojajo zelo težki pogoji v pogledu ocene in starosti. Z izmenami § 51. in § 113. zakona o narodnih šolah (finančni zakon 1933/34) je težko prizadeta šola in uspeh šolskega dela. Neregulirano je ostalo vprašanje mnogih kontraktualnih učiteljev in dnevničarjev. Vse to je ustvarilo zelo težko impresijo v učiteljskih vrstah in učiteljstvo pričakuje, da bodo sprejeti predlogi udruženja v tem pogledu in da se regulirajo s finančnim zakonom.

UČITELJSKA OSEBNOST.

Resno se mora misliti tudi na reformo učiteljske izobrazbe z ozirom na vsestranske naloge, ki jih mora učiteljstvo vršiti v šoli in izven šole. Pred kratkim je razpravljal glavni prosvetni svet o reformi učiteljskih šol in dobro bi bilo, da se to vprašanje še enkrat pretresa in omogoči, da se rang učiteljskih šol dvigne na rang pedagoških akademij.

Tudi praktični učiteljski izpiti, kakršni so danes, ne prinašajo osebnih koristi. Oni so preveč teoretski in manj praktični ter bi bilo nujno potrebno, da se izvede reforma praktičnega uč. izpita. JUU je izdelalo projekt za to reformo in Vas prosimo, gospod minister, da se temu projektu pokloni potrebna pažnja.

Narava učiteljevega dela zahteva, da se učiteljstvu omogoči potreben duševni mir, potreben čas, za proučevanje razmer kraja, v katerem je šola, da bi bila na ta način naloga pozitivno izvedena. Ko se govori o učiteljski stalnosti, ki smo jo izgubili, ni govora samo o dobrotah, ki jih ta stalnost prinaša učiteljstvu, nego mnogo več: govori se o stalnosti in gotovosti samega učiteljskega dela. Da bi se mogel učitelj znajti v okolici, v kateri deluje, da bi mogel zapustiti tudi vidne kulturne sledove, mora imeti pred seboj stalnost v službi.

Pogosta premeščanja so samo v kvar uspeha v šoli in v kvar uspeha izven šole. Ako se za sedaj ne more uvesti stalnost, tedaj je potreba šole in moralno etična potreba, da se učiteljski disciplinski postopek izenači s postopkom ostalih državnih uradnikov. S takim disciplinskim postopkom, predpisanim izključno samo za učitelje, se ustvarja vera, da so učitelji izvzeti od pravice in pravičnosti, ki je dana vsemu ostalemu uradništvu, da je zanje osnovan specialni težak režim, in da se kazni nad učiteljstvom ne uporabljajo kot vzgojno sredstvo. Da bi se vse to popravilo je potrebno sprejeti novelo k zakonu o narodnih šolah. Prav tako je potrebno pri nameščanju mladih abiturientov uvesti princip, da se nameščajo prvenstveno siromašnejši in boljši učenci in oni, ki so delj časa čakali na mesto. Nujno je potrebno podvzeti vse mere za ono učiteljstvo, ki zaradi sedanjih pogojev o učiteljskem praktičnem izpitu ni v predpisanim roku položilo izpita, ali pa ga ni uspešno dovršilo, da se mu omogoči izjemno ponovno polaganje.

ZADNJE TEŽKE IZGUBE.

Letošnje leto je bilo še posebej težko za učiteljstvo in njegovo organizacijo. Premeščeni so bili mnogi najboljši učitelji pred koncem šolskega leta, a nekateri so bili tudi odpuščeni. Učitelji so premeščeni, oddvojeni od rodbine brez preiskave, brez ugotovitve krivde, brez pravičnega in pravičnega postopka. Udarilo se je celo člane glavnega odbora Udruženja. Občutek nesigurnosti in službi je vnesel zmedo v učiteljske vrste. Potrebno je pomirjenje in dobra beseda. Gospod minister, o tem Vam predajamo predstavko s konkretnimi primeri in Vas prosimo, da ji poklonite svojo pažnjo. Nadejamo se, da bo tudi ministrstvo prosvete postopalo kakor ostala ministrstva in vrnilo odpuščene učitelje v službo, a premeščene na stara mesta, kakor tudi v pogledu odbornikov Udruženja vzpostavilo staro stanje.

Gospod minister! Učiteljstvo polaga mnoge nade v Vas in veruje, da boste povoljno rešili navedene probleme v korist šole, prosvete, naroda in države.

Gospod minister je pazljivo poslušal izvajanja predstavnika tov. Dimnika in obljubil, da bo posvetil popolno pažnjo vsem problemom in izvršil reparacije, v kolikor bodo dopuščale razmere in razlogi.